

Bouwsteen ten behoeve van de VHR-opgave

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A054 Pijlstaart² *Anas acuta*, niet-broedvogel (*Versie oktober 2024*)

Deze bouwsteen richt zich op de Pijlstaart in de hoedanigheid van niet-broedvogel. Het areaal van overwinterende Pijlstaarten strekt zich uit van Noordwest-Europa tot in de Sahel. De broedgebieden bevinden zich grotendeels in de toendra- en bossteppezone van Fenno-Scandinavië en Rusland. Omdat ze graag foerageren op pionierplanten en bodemfauna in een vochtige tot natte omgeving, hebben Pijlstaarten de voorkeur voor gebieden met dynamiek (door getij of peilfluctuaties). Het is een grondeleend die als zodanig gebonden is aan ondiep water, oevergebieden en aangrenzende landbouwgebieden. De soort bezoekt vooral in het najaar kwelders, zandplaten en slikken in estuaria, evenals akkerland (stoppelvelden) in agrarisch gebied. Hij voedt zich vooral met zaden en worteldelen van (pionier)planten en ondergedoken waterplanten zoals fonteinkruiden en kranswieren, maar ook dierlijk voedsel versmaadt hij niet, zoals slakken en (larven van) aquatische insecten. Daarnaast foerageert de Pijlstaart ook op valgraan op stoppelvelden. De in Nederland overwinterende Pijlstaarten zijn grotendeels afkomstig uit het Baltische gebied, Fenno-Scandinavië en IJsland. In Nederland verblijft in de winter ca. 48% van de flyway-populatie, in koude winters trekt echter een groot deel weg verder naar het zuiden.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerende landelijke doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 7.850 vogels (seizoensgemiddelde⁴).</i>	7.850 vogels (seizoensgemiddelde)
Voorgestelde nieuwe landelijke doel 2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 10.000 vogels (seizoensgemiddelde), waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt behouden.</i>	10.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	10.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal vogels in de periode 2014/15-2019/20 (seizoensgemiddelde).</i>	13.000 vogels (seizoensgemiddelde)

Voorstel voor regionale opgave

Het aantal vogels per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁵ van Rijkswaterstaat (RWS). Omdat er voor de Pijlstaart als niet-broedvogel geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

² Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als niet-broedvogel.

³ Het vigerende landelijke doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om de landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴ De som van maandelijkse schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

⁵ Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen aanvullende regionale opgave. In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Omdat de Pijlstaart hoofdzakelijk in de rijkswateren voorkomt (86%), zijn de regionale opgaven zeer beperkt (<3%).

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Pijlstaart als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	11.000	86%	matige toename	8.600
Noord-Brabant	450	3%	matige toename	300
Zuid-Holland	400	3%	matige toename	300
Friesland	300	2%	onzeker	200
Groningen	300	2%	onzeker	200
Overijssel	90	1%	onzeker	100
Noord-Holland	80	1%	onzeker	100
Flevoland	70	1%	onzeker	50
Zeeland	70	1%	matige toename	50
Gelderland	60	<1%	onzeker	50
Drenthe	20	<1%	sterke afname	10-20
Utrecht	20	<1%	matige afname	10-20
Limburg	10	<1%	stabiel	10
Landelijk	13.000	100%	matige toename	10.000

Prioritering

De Pijlstaart bevindt zich als niet-broedvogel in een gunstige Staat van Instandhouding en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Pijlstaart als niet-broedvogel wordt als ‘gunstig’ beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	gunstig
Leefgebied	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig
Staat van Instandhouding	gunstig

Het verspreidingsgebied, waarbij het gaat om de buitengrens van het gebied waarbinnen de Pijlstaart in Nederland voorkomt, is op de lange termijn min of meer stabiel gebleven. Het aspect verspreidingsgebied wordt daarmee als ‘gunstig’ beoordeeld. Wel heeft zich hierbinnen een verschuiving voorgedaan: het aantal in het binnenland (langs de grote rivieren) is aanzienlijk afgenomen terwijl de populatie in de Waddenzee een toename liet zien (Hornman 2018). De aantallen laten, ondanks grote fluctuaties tussen seizoenen, zowel op de lange (vanaf 1980/81) als korte termijn een matige toename zien (tabel 2, figuur 1). Het aantal ligt ruim boven de Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie (zie soortspecifieke onderbouwing hieronder, generieke uitleg box 1). Hierdoor wordt ook het aspect populatie als ‘gunstig’ beoordeeld. Het actuele leefgebied is van voldoende omvang om de populatie op een gunstig niveau in stand te houden, ook gezien de aantalstoename in met name de Waddenzee. Er zijn geen indicaties dat de kwaliteit van het leefgebied van de Pijlstaart als niet-broedvogel onder druk staat. Hoewel er mogelijk een lichte afname is op de korte termijn, wat echter ook past in de fluctuaties, is door de eerdere sterke toename en de afwezigheid van belangrijke knelpunten, het toekomstperspectief als ‘gunstig’ beoordeeld. In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) werd de SvI van Pijlstaart als niet-broedvogel als ‘matig ongunstig’ beoordeeld (toekomstperspectief ‘matig ongunstig’, andere aspecten ‘ongunstig’).

Nadere onderbouwing GRW⁶

De populatieomvang van de Pijlstaart als niet-broedvogel ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (Directive Value, DV) bedroeg 10.000 vogels (gemiddeld seizoensgemiddelde 1977/78-1981/82). Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt, en dus als GRW kan dienen, wordt deze vergeleken met de Ecologisch Gunstige Referentie (EGR). De EGR voor Pijlstaart betreft de gemiddelde populatieomvang in 1980/81-1989/90 (8.400 vogels), een periode die voor estuariene benthivoren zoals de Pijlstaart als gunstig wordt beschouwd (zie box 1, Vogel *et al.* 2021). De EGR ligt met 8.400 vogels onder de DV van 10.000 vogels, waarmee de GRW wordt bepaald op een seizoensgemiddelde van 10.000 vogels overeenkomstig de DV.

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2014/15-2019/20	13.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Beoordeling korte termijntrend	2008/09-2019/20	matige toename (2,3% per jaar)
Beoordeling lange termijntrend	1980/81-2019/20	matige toename (1,0% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	DV	10.000 vogels (seizoensgemiddelde)

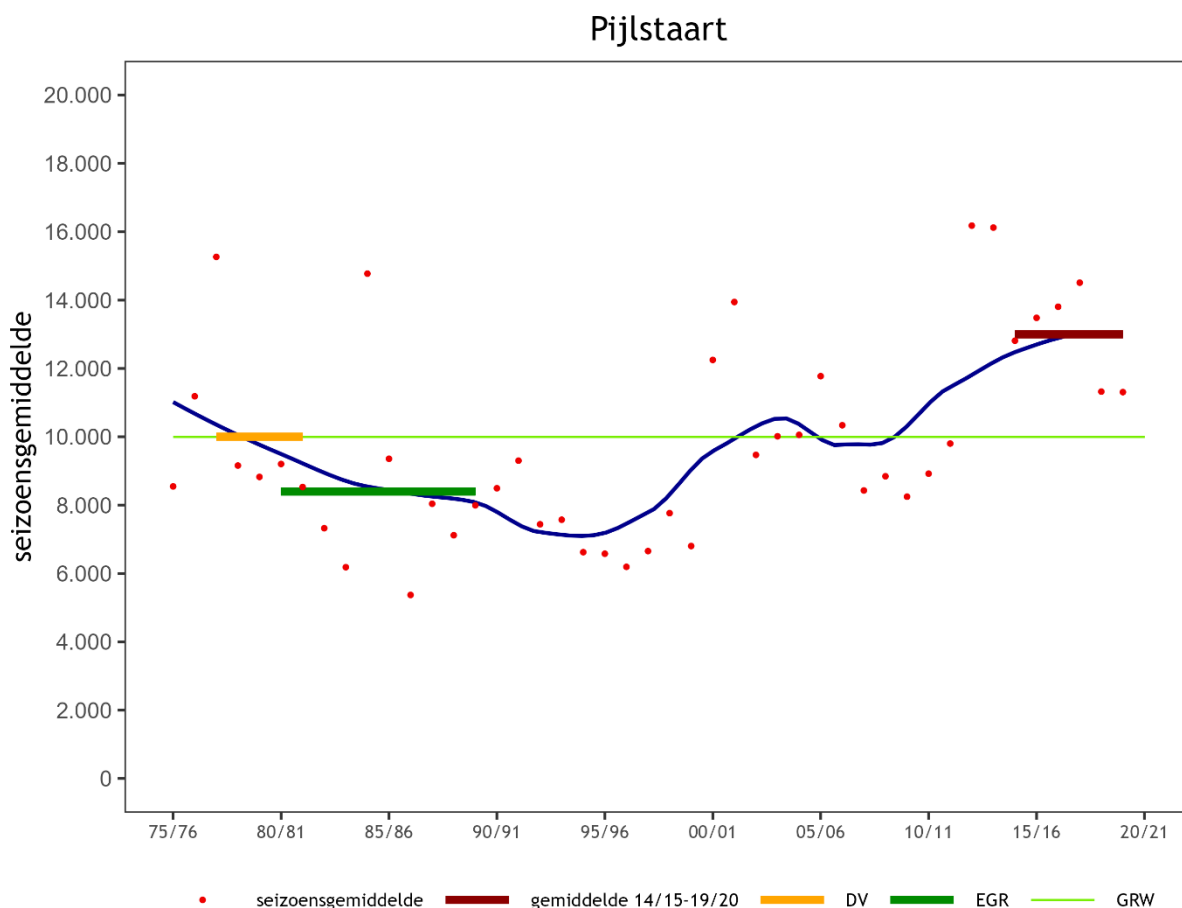
⁶ De te nemen stappen voor het bepalen van de GRW voor niet-broedvogels worden in detail toegelicht in Vogel *et al.* (2021), waarbij het stroomschema in figuur 5.5 (bepaling GRW) wordt gevolgd. Zie ook de generieke uitleg in box 1 van deze bouwsteen.

Box 1. Wat is de GRW en hoe wordt die bepaald voor niet-broedvogels

Bij de methodiek voor het bepalen van de SvI (Vogel *et al.* 2021) is het voor de beoordeling van het aspect populatie nodig om de actuele populatieomvang te vergelijken met een Gunstige Referentiewaarde (GRW, ofwel *Favourable Reference Value* (FRV)). De GRW schetst de populatieomvang in een ecologische toestand van een populatie die gunstig is en is een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde waarde. Bij de bepaling worden alleen ornithologisch-ecologische aspecten betrokken. De GRW voor de populatiegrootte is geen doel op zich maar wel een belangrijke pijler voor de bepaling van de vitaliteit van de populatie. Voor een gunstige SvI moeten echter ook andere aspecten (verspreidingsgebied, leefgebied en toekomstperspectief) op orde zijn. Bij het bepalen van de GRW voor de populatie worden voor niet-broedvogels de hierna beschreven uitgangspunten gehanteerd.

- De Vogelrichtlijn bepaalt dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1980), de *Directive Value* (DV), behouden moet blijven. Om te voorkomen dat de DV sterk wordt beïnvloed door piek- of daljaren wordt een gemiddelde over 5 seizoenen aangehouden: de periode 1977/78-1981/82. Wanneer de DV aantoonbaar gunstig is, wordt de GRW gelijk gesteld aan de DV. Er zijn echter gevallen waarbij de periode rondom 1980 aantoonbaar geen gunstige periode is, bijvoorbeeld als gevolg van drukfactoren zoals waterkwaliteit en doorwerking van pesticiden.
- Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt wordt deze vergeleken met de *Ecologisch Gunstige Referentie* (EGR). De EGR weerspiegelt net als bij broedvogels de gemiddelde populatieomvang in een periode waarin de ecologische omstandigheden voor de soort relatief gunstig waren. Deze gunstige referentieperiode varieert per 'voedsel-habitatgilde', soorten die overeenkomstige eisen stellen aan hun leefgebied (zie tabel 5.2 in Vogel *et al.* 2021). Wanneer de EGR op een hoger niveau dan de DV ligt, dan geldt de EGR als GRW; de DV zal dan een ongunstige of minder gunstige situatie weerspiegelen. Als GRW geldt dus de DV *tenzij* de EGR hoger is.
- Wanneer de GRW wordt gebaseerd op een EGR die beïnvloed is door een ontwikkeling vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn die het leefgebied van een soort onomkeerbaar heeft verkleind, dan is de GRW naar beneden bijgesteld. Daarvan is sprake bij enkele soorten die in belangrijke mate gebruik maken van het Zuidwestelijke Deltagebied. Door de Deltawerken is foerageergebied definitief verloren gegaan en per relevante soort is dit in mindering gebracht op de GRW.
- In sommige gevallen kan de EGR niet worden bepaald, bijvoorbeeld omdat de soort sterk toeneemt (>1% per jaar). Dit is o.a. het geval bij soorten die zich recent gevestigd hebben. Dan is de GRW bepaald op het gemiddelde van de periode 2014/15-2019/20.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde’ (GRW) voor de populatie van de Pijlstaart als niet-broedvogel is bepaald. Weergegeven is het globale populatieverloop op basis van de aantallen (seizoensgemiddelde, rode punten). Dit populatieverloop is weergegeven met een donkerblauwe solide lijn. Relevante waarden, inclusief de periode waar deze betrekking op hebben, zijn aangeduid met gekleurde horizontale balkjes: Directive Value (DV, 1977/78-1981/82, oranje), Ecologisch Gunstige Referentie (EGR, donkergroen) en populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 (donkerrood). De GRW zelf is weergegeven als lichtgroene horizontale lijn. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar box 1 en Vogel et al. (2021).

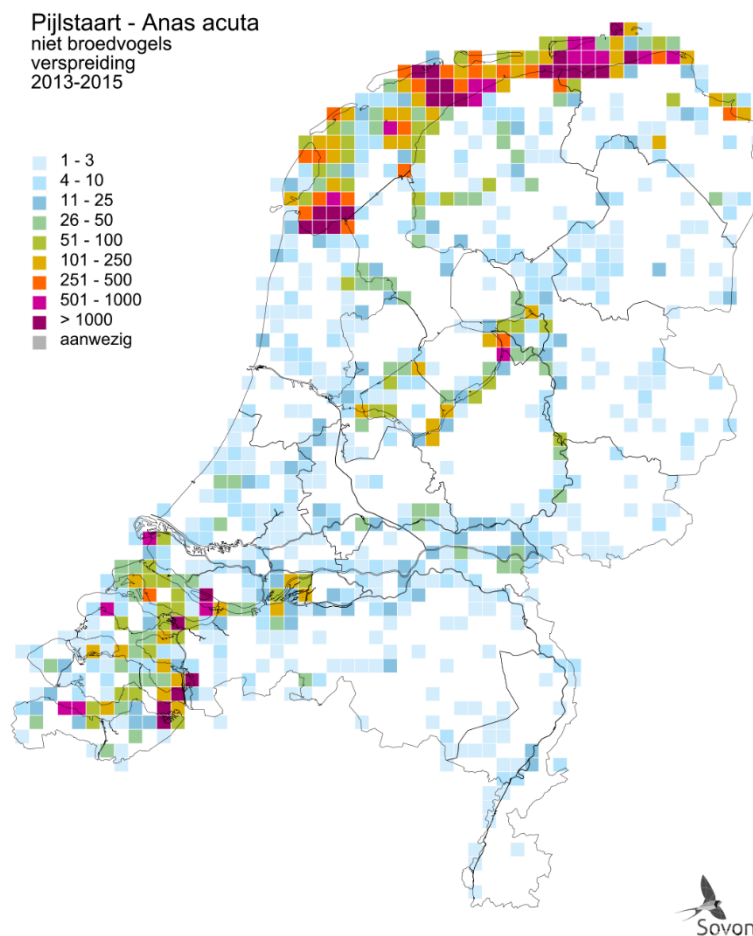
2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 10.000 vogels (seizoensgemiddelde). Afgezet tegen het huidige aantal van 13.000 vogels (seizoensgemiddelde, periode 2014/15-2019/20) betekent dit dat de populatie zich in op een gunstig niveau bevindt.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

De winterpopulatie van de Pijlstaart laat op de lange en korte termijn (laatste 12 jaar) een matige toename zien (figuur 1). De toename wordt deels verklaard door verbeterde voedselomstandigheden als minder intensief begraasde kwelders en een uitbreiding van waterplanten in de zoete wateren. Ook lijkt de hoofdverspreiding van overwinterende Pijlstaarten naar het noorden op te schuiven. De afname in het binnenland, zoals het rivierengebied, wordt mogelijk veroorzaakt door een toenemende successie, wat een negatief effect op de voedselbeschikbaarheid kan hebben. De Pijlstaart is in de winter een relatief algemeen voorkomende soort, waarvan verreweg de meeste exemplaren in de Waddenzee verblijven (figuur 2). De soort verblijft daar hoofdzakelijk op uitgestrekte kwelders en het aangrenzende wad. Daarnaast is de Zeeuwse Delta van belang, het aantal in de binnenlandse zoetwatergebieden is aanzienlijk lager.

Figuur 2. Verspreiding van de Pijlstaart als niet-broedvogel in de periode 2013-2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het aantal vogels gegeven (Sovon 2018).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

Op dit moment zijn er op landelijk niveau geen belangrijke knelpunten die het behoud van de GSvI van de Pijlstaart als niet-broedvogel in de weg staan. De onderstaande analyse richt zich dan ook op behoud van de gunstige situatie.

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- De gevoeligheid van de Pijlstaart voor verstoring is gemiddeld tot groot. Hiervoor wordt een verstoringsafstand van 500 m aangehouden, vooral bij grote groepen rustende of foeragerende vogels (Krijgsveld *et al.* 2022). De hoge dichtheden in de Waddenzee bevinden zich bijvoorbeeld in gebieden met relatief weinig verstoring door scheepvaart en andere verstoringsbronnen als recreatie. Het behouden van voldoende grote gebieden voor rusten en foerageren is nodig voor het behouden van de draagkracht en het op niveau houden van de populatie.
- Het voedselaanbod en de voedselkwaliteit kunnen nadelig worden beïnvloed door vermessing, waardoor verarming van het aanbod van waterplanten optreedt.
- Gebrek aan dynamiek, onnatuurlijk peilbeheer of intensief beheer van vegetaties (intensieve begrazing) belemmeren foerageermogelijkheden voor de Pijlstaart.

Gezien de positieve trend van de populatie niet-broedvogels van de Pijlstaart, zijn specifieke herstelmaatregelen niet aan de orde. Het behouden van voldoende, onverstoorde foerageer- en rustgebied is van belang voor het behouden van de GSvI.

Regionale verschillen

Doordat de Pijlstaart hoofdzakelijk in het Waddengebied en in mindere mate in andere rijkswateren verblijft (de Delta, de randmeren en de Biesbosch), is – behoudens deze geconcentreerde aanwezigheid – van regionale verschillen geen sprake. In zowel de Waddenzee als de Delta spelen dezelfde aspecten

van mogelijke verstoringen en benodigde rust. Aannemelijk is dat dit ook geldt voor de overige gebieden in Nederland, maar dat door de zeer lage dichtheden dit minder zichtbaar is.

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

- De Pijlstaart verblijft sterk geconcentreerd in het Waddengebied en in mindere mate in de Delta en binnenlandse rijkswateren. Het voorkomen is hiermee sterk gebonden aan de Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het behouden van de geschiktheid van deze Natura 2000-gebieden als foerageer- en rustgebied, is door deze concentratie essentieel voor het behoud van de soort. In het binnenland is het aantal afgenomen, waarschijnlijk door verdergaande successie van voormalig aantrekkelijk foerageergebied (o.a. uiterwaarden).
- Met de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) worden, aanvullend op de KRW en maatregelen in de Natura 2000-beheerplannen, tot 2050 maatregelen getroffen om o.a. de biodiversiteit te bevorderen door meer variatie in leefgebieden te creëren. De maatregelen strekken o.a. tot uitbreiding van geleidelijke land-waterovergangen en uitbreidingen van zones met ondiep water en daarmee tot uitbreiding van foerageer- en rustgebied van Pijlstaarten. De soort lijkt althans gunstig te reageren op het creëren van nieuwe vooroevers en uitbreiding van waterplantvegetaties (Hornman 2018).

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

De Nederlandse winterpopulatie van de Pijlstaart maakt onderdeel uit van de Noordwest-Europese flyway-populatie, die een geschatte omvang heeft van circa 74.000 vogels (2012-2018). Het aantal in Nederland fluctueert zowel over de korte als lange termijn, maar lijkt binnen de flyway redelijk stabiel tot licht stijgend (Nagy & Langendoen 2020). Binnen de populatie lijkt enige verschuiving plaats te vinden, waarbij het aantal in de hele internationale Waddenzee is toegenomen (Ens *et al.* 2021). In Nederland is ook het aandeel op de grote zoete wateren gegroeid. Mogelijke oorzaak is de verschuiving van het overwinteringsgebied, dat door zachtere winters noordelijker is komen te liggen. Op Europees niveau is Pijlstaart gecategoriseerd als een soort van 'Least Concern' in de IUCN Rode Lijst (Birdlife International 2021).

Kennisleemtes

Er zijn op dit moment geen kennisleemtes die het behouden van de GSvI in de weg staan.

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2050

Op dit moment bevindt de Pijlstaart zich in een GSvI en het toekomstperspectief is gunstig. In samenhang met de toegenomen populatieomvang en het gebrek aan belangrijke knelpunten voor de soort, is behoud van de populatieomvang haalbaar voor 2050.

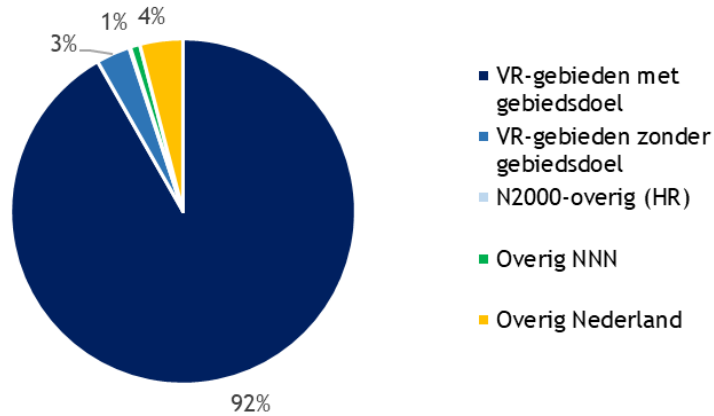
3. Advies landelijk doel

De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 10.000 vogels (seizoensgemiddelde). De populatieomvang van ca. 13.000 vogels (seizoensgemiddelde) die momenteel in Nederland aanwezig is, ligt hier ruim boven. Het toekomstperspectief wordt door de afwezigheid van grote knelpunten als 'gunstig' beoordeeld. Het advies is daarom om het landelijke doel op 10.000 vogels (seizoensgemiddelde) te stellen, overeenkomstig de omvang waarbij de soort duurzaam in het leefgebied kan voortbestaan. De landelijke opgave is in de huidige situatie gerealiseerd.

IV. Regionale opgave

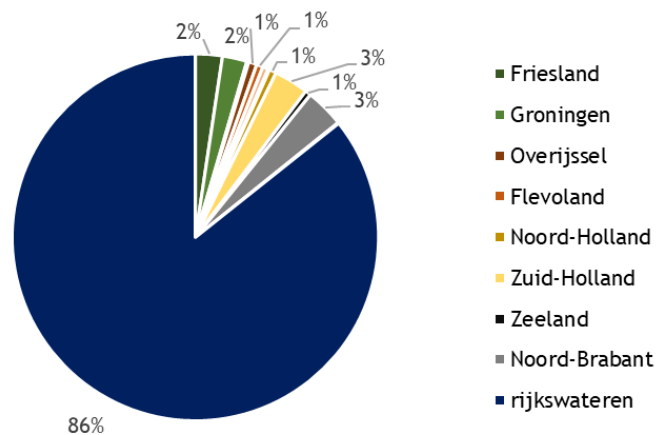
1. Actueel voorkomen

In de afgelopen zes seizoenen (2014/15-2019/20) bevond 92% van de bij ons overwinterende Pijlstaarten zich in Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor deze soort als niet-broedvogel (figuur 3). Daarnaast bevindt zich 3% in Natura 2000-gebieden zonder instandhoudingsdoel voor deze soort. Circa 1% bevond zich in als NNN begrensde gebied en de overige 4% van de niet-broedvogelpopulatie bevindt zich buiten beschermde natuurgebieden, met name in agrarisch gebied.

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20, op basis van seizoensgemiddelde) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de Pijlstaart als niet-broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. De rijkswateren zijn met 86% verreweg de belangrijkste gebieden voor Pijlstaart. Zuid-Holland, Noord-Brabant, Friesland en Groningen herbergen 2-3% van de populatie. Regio's waar de soort ontbreekt (of met minder dan 1%) zijn niet opgenomen in figuur 4, zoals Drenthe, Gelderland, Utrecht en Limburg.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Pijlstaart als niet-broedvogel in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

Het belangrijkste gebied voor Pijlstaart in Nederland is de Waddenzee en in mindere mate de Delta, de randmeren en de Biesbosch met in totaal circa 89% van de niet-broedvogelpopulatie (tabel 3). In de Waddenzee verblijven de Pijlstaarten met name op de Friese en Groningse vastelandskwelders en aangrenzende wadplaten (Hornman 2018). De overige 11% is verspreid over de rest van Nederland.

Tabel 3. De belangrijkste gebieden voor de Pijlstaart als niet-broedvogel in de winterseizoenen 2014/15-2019/20. Het procentueel aandeel in de Nederlandse winterpopulatie is indicatief weergegeven (afgezet tegen landelijk seizoensgemiddelde of -maximum). Functie(s) van het gebied: f (foerageren), s (slapen). Type berekening (waarde): g = seizoensgemiddelde, m = seizoensmaximum. VR* = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Pijlstaart als niet-broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = huidig instandhoudingsdoel.

Gebied	Status	Regio	Functie (waarde)	Huidige populatie	Aandeel in NL	IHD (vogels)
Waddenzee	VR*/HR	rw	f (g)	7.536	59%	5.900
Westerschelde & Saefthinge	VR*/HR	rw	f (g)	921	7%	1.400
Oosterschelde	VR*/HR	rw	f (g)	738	6%	730
Voordelta	VR*/HR	rw	f (g)	382	3%	250
Lauwersmeer	VR*	Gr	f (g)	358	3%	510
Biesbosch	VR*/HR	NB	f (g)	244	2%	70
Krammer-Volkerak	VR*/HR	rw	f (g)	243	2%	130
Veluwerandmeren	VR*/HR	rw	f (g)	233	2%	140
Haringvliet	VR*/HR	rw	f (g)	214	2%	30
Grevelingen	VR*/HR	rw	f (g)	194	2%	60
Markiezaat	VR*	NB	s (m)	490	1%	480
Duinen Goeree & Kwade Hoek	VR*/HR	ZH	f (g)	139	1%	200
IJsselmeer	VR*/HR	rw	f (g)	128	1%	60
Duinen Vlieland	VR*/HR	Fr	s (m)	192	<1%	220
Ketelmeer & Vossemeer	VR*	rw	f (g)	49	<1%	50
Oostvaardersplassen	VR*	Fl	f (g)	41	<1%	80
Rijntakken	VR*/HR	Gl	f (g)	39	<1%	130
Veerse Meer	VR*	rw	f (g)	17	<1%	50
Zoommeer	VR*	rw	f (g)	6	<1%	10
Lepelaarplassen	VR*	Fl	f (g)	6	<1%	20
Zwarte Meer	VR*/HR	rw	f (g)	1	<1%	10
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	VR*/HR	Ov	f (g)	1	<1%	20

2. Advies voor regionale opgave voor 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Pijlstaart is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er voor de Pijlstaart geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen aanvullende regionale opgave (tabel 4). In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Het absolute zwaartepunt ligt in de Waddenzee, gevolgd door de Delta. Gezamenlijk bevindt zich 86% van de populatie zich in de rijkswateren. Hier ligt dan ook de grootste opgave, de overige regio's herbergen, op Noord-Brabant en Zuid-Holland met de Biesbosch na, minder dan ca. 2% van de totale populatie niet-broedvogels.

Tabel 4. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Pijlstaart als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	11.000	86%	matige toename	8.600
Noord-Brabant	450	3%	matige toename	300
Zuid-Holland	400	3%	matige toename	300
Friesland	300	2%	onzeker	200
Groningen	300	2%	onzeker	200
Overijssel	90	1%	onzeker	100
Noord-Holland	80	1%	onzeker	100
Flevoland	70	1%	onzeker	50
Zeeland	70	1%	matige toename	50
Gelderland	60	<1%	onzeker	50
Drenthe	20	<1%	sterke afname	10-20
Utrecht	20	<1%	matige afname	10-20
Limburg	10	<1%	stabiel	10
Landelijk	13.000	100%	matige toename	10.000

V. Prioritering

De Pijlstaart bevindt zich als niet-broedvogel in een GSvI en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

Literatuur

- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- ENS B.J., TROOST K., VAN WINDEN E., SCHEKKERMAN H., RAPPOLDT K., VAN KESSEL J. & NIENHUIS J. 2021. Monitoring van het voor vogels oogstbare voedselaanbod in de kombergingen van het Pinkegat en Zoutkamperlaag - rapportage tot en met monitoringjaar 2020. Sovon-rapport 2021/35. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M. 2018. Pijlstaart *Anas acuta*. Pp. 112-113 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M., JANSSEN J.A.M., KUITERS A.T., VAN WINDEN E., BOELE A., SCHMIDT A.M. & VAN VREESWIJK T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- KRIJGSVELD K.L., KLAASSEN B. & VAN DER WINDEN J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- NAGY S. & LANGENDOEN T. 2020. Flyway trend analyses based on data from the African-Eurasian Waterbird Census from the period of 1967-2018. Online publication. Wetlands International, Wageningen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

VOGEL R., FOPPEN R., VAN DEN BREMER L., VAN TURNHOUT C.A.M. & VAN ROOMEN M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.